

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TẠ THU GIANG

**TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC HÌNH THÀNH BIỂU
TƯỢNG HÌNH HỌC CHO HỌC SINH ĐẦU CẤP TIỂU HỌC**

Ngành: Giáo dục học (Giáo dục Tiểu học)

Mã số: 8.14.01.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Lê Thị Thu Hương

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng, các kết quả trong luận văn là trung thực và chưa được công bố ở bất kỳ công trình nào khác, các thông tin trích dẫn trong luận văn đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2019

Tác giả luận văn

Tạ Thu Giang

LỜI CẢM ƠN

Trước hết tôi xin bày tỏ lòng biết ơn đối với TS. Lê Thị Thu Hương - người đã tận tình chỉ bảo giúp đỡ em trong học tập, nghiên cứu và giúp em hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy cô, khoa Giáo dục Tiểu học, Bộ phận Sau đại học, Phòng Đào tạo, Thư viện trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho em trong thời gian học tập tại trường.

Xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, các thầy cô giáo cùng các em học sinh các trường tiểu học Đội Cấn, thành phố Thái Nguyên: đã giúp tôi khảo sát và thực nghiệm các nội dung trong luận văn này.

Để hoàn thành luận văn: “*Tổ chức hoạt động dạy học hình thành biểu tượng hình học cho học sinh đầu cấp tiểu học*” tôi đã sử dụng, kế thừa có chọn lọc các nghiên cứu của các tác giả đi trước, đồng thời nhận được rất nhiều sự quan tâm, chỉ bảo của các thầy, cô giáo; sự giúp đỡ của bạn bè, người thân đã động viên tôi trong quá trình hoàn thành luận văn.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng và nỗ lực để hoàn thành tốt luận văn nhưng chắc chắn sẽ không tránh khỏi những thiếu sót. Kính mong nhận được sự chỉ bảo, đóng góp của các thầy, cô giáo và các bạn.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2019

Tác giả luận văn

Tạ Thu Giang

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục từ viết tắt.....	iv
Danh mục các bảng.....	v
Danh mục các biểu đồ, sơ đồ, hình vẽ.....	v
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	2
3. Nhiệm vụ nghiên cứu.....	2
4. Giả thuyết khoa học.....	3
5. Phương pháp nghiên cứu.....	3
6. Đối tượng và khách thể nghiên cứu.....	3
7. Phạm vi nghiên cứu.....	4
NỘI DUNG	5
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	5
1.1. Tình hình nghiên cứu trên thế giới và Việt Nam.....	5
1.1.1 Trên thế giới.....	5
1.1.2. Ở Việt Nam.....	6
1.2. Một số quan niệm công cụ.....	8
1.2.1. Biểu tượng.....	8
1.2.2. Biểu tượng hình học.....	8
1.2.3. Học sinh đầu cấp tiểu học.....	11
1.3. Dạy học hình thành biểu tượng hình học cho học sinh các lớp đầu cấp tiểu học.....	12
1.3.1. Vai trò của việc hình thành biểu tượng hình học ở các lớp đầu cấp tiểu học ..	12
1.3.2. Nhiệm vụ của việc hình thành các biểu tượng toán học cho trẻ tiểu học .	14
1.3.3. Nội dung của việc hình thành các biểu tượng toán học cho trẻ tiểu học ..	15
1.4. Hệ thống các biểu tượng hình học trong chương trình môn Toán các lớp đầu cấp tiểu học.....	17
1.4.1. Hệ thống biểu tượng hình học các lớp đầu cấp trong chương trình môn Toán hiện hành và chương trình sau 2020.	17

1.4.2. Phân loại các biểu tượng hình học trong chương trình môn Toán lớp 1, 2, 3 (chương trình hiện hành).....	21
1.5. Đặc điểm nhận thức của học sinh đầu cấp Tiểu học.....	25
1.5.1. Sự phát triển về thể chất.....	25
1.5.2. Sự phát triển nhận thức.....	26
1.5.3. Sự phát triển ngôn ngữ.....	28
1.6. Thực trạng tổ chức hoạt động dạy học hình thành biểu tượng hình học cho học sinh đầu cấp Tiểu học.....	30
1.6.1. Mục đích khảo sát.....	30
1.6.2. Đối tượng khảo sát.....	30
1.6.3. Nội dung khảo sát.....	30
1.6.4. Phương pháp khảo sát.....	31
1.6.5. Kết quả khảo sát.....	31
KẾT LUẬN CHƯƠNG 1.....	37
CHƯƠNG 2. MỘT SỐ BIỆN PHÁP TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC HÌNH THÀNH BIỂU TƯỢNG HÌNH HỌC CHO HỌC SINH ĐẦU CẤP TIỂU HỌC.....	38
2.1. Nguyên tắc đề xuất biện pháp sư phạm.....	38
2.2. Một số biện pháp dạy học hình thành biểu tượng hình học cho học sinh đầu cấp Tiểu học.....	39
2.2.1. Biện pháp 1: Khai thác đồ dùng trực quan nhằm huy động vốn sống trong hình thành biểu tượng hình học cho học sinh.....	39
2.2.2. Biện pháp 2: Tổ chức trò chơi học tập trong dạy học hình thành biểu tượng hình học.....	45
2.2.3. Biện pháp 3: Tổ chức hoạt động thực hành trải nghiệm môn học để hình thành biểu tượng hình học cho học sinh.....	59
KẾT LUẬN CHƯƠNG 2.....	65
CHƯƠNG 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM.....	67
3.1. Mục đích thực nghiệm.....	67
3.2. Đối tượng thực nghiệm.....	67
3.3. Thời gian thực nghiệm.....	67
3.4. Nội dung thực nghiệm.....	67
3.5. Cách tiến hành thực nghiệm.....	68
3.6. Các phương pháp đánh giá kết quả thực nghiệm.....	68
3.7. Phân tích kết quả thực nghiệm.....	69
3.7.1. Phân tích kết quả thực nghiệm về mặt định lượng.....	69
3.7.2. Phân tích kết quả thực nghiệm về mặt định tính.....	75

3.8. Kết luận chung về thực nghiệm sư phạm.....	76
KẾT LUẬN CHƯƠNG 3	77
KẾT LUẬN	78
TÀI LIỆU THAM KHẢO	80
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Số lượng bài toán liên quan đến hình thành biểu tượng SGK môn Toán lớp 1, 2, 3	31
Bảng 1.2. Quan điểm của giáo viên về sự cần thiết chú trọng hình thành biểu tượng toán học cho học sinh tiểu học.....	32
Bảng 1.3. Mức độ thường xuyên của GV tổ chức hoạt động củng cố biểu tượng hình học cho HS lớp đầu cấp tiểu học.....	32
Bảng 1.4. Những khó khăn của GV trong rèn luyện kỹ năng hình thành biểu tượng toán học cho HS	33
Bảng 1.5. Mức độ thường xuyên tham gia vào các hoạt động hình thành biểu tượng hình học.....	34
Bảng 1.6. Nội dung bài giảng của các thầy cô có gần gũi với các em.....	35
Bảng 1.3. Em có được thường xuyên tổ chức các hoạt động trải nghiệm toán học cho học sinh tiểu học	35
Bảng 1.7. Em có thích những hình ảnh, đồ dùng trực quan trong giờ học	36
Bảng 3.1. Kết quả bài kiểm tra của lớp 1C và lớp 1H	70
Bảng 3.2. Kết quả xử lý số liệu thống kê lớp 1C và 1H	71
Bảng 3.3. Kết quả sau thực nghiệm của lớp 2A và lớp 2E	72
Bảng 3.4. Kết quả xử lý số liệu thống kê lớp 2A và 2E.....	73
Bảng 3.5. Kết quả thi học kỳ của lớp 3A và lớp 3I.....	73
Bảng 3.6. Kết quả xử lý số liệu thống kê của lớp 3A và 3I.....	74

DANH MỤC CÁC BIỂU ĐỒ, SƠ ĐỒ, HÌNH VẼ

Hình 1.1	22
Hình 1.2	22
Hình 1.3	23
Hình 1.5. Hình thành biểu tượng về “dài hơn, ngắn hơn”	25
Hình 1.6. Hình thành biểu tượng về “dài hơn, ngắn hơn”	25
Biểu đồ 3.1. Tỷ lệ phần trăm kết quả bài kiểm tra của lớp 1C và 1H.....	70
Biểu đồ 3.2. Tỷ lệ phần trăm kết quả sau thực nghiệm của lớp 2A và 2E	72
Biểu đồ 3.3. Tỷ lệ phần trăm kết quả bài kiểm tra sau thực nghiệm lớp 3A, 3I. 74	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nghị quyết số 29- NQ/TU Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đã quán triệt quan điểm của Đảng và Nhà nước ta về giáo dục: “Giáo dục là quốc sách hàng đầu. Phát triển giáo dục và đào tạo nhằm nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài. Chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học”. Định hướng đổi mới này đã và đang đem đến những chuyển biến tích cực trong hoạt động giáo dục hiện nay.

Tiểu học là cấp học đầu tiên trong hệ thống giáo dục phổ thông và góp phần quan trọng trong việc đặt nền móng cho sự hình thành, phát triển nhân cách của học sinh. Môn Toán cũng như những môn học khác ở Tiểu học có vai trò cung cấp những tri thức khoa học ban đầu, những nhận thức về thế giới xung quanh nhằm phát triển năng lực nhận thức, hoạt động tư duy và bồi dưỡng tình cảm đạo đức tốt đẹp của con người. Bên cạnh đó, Toán học là môn khoa học tự nhiên có tính logic và tính chính xác cao, nó là chìa khóa mở ra sự phát triển của các bộ môn khoa học khác. Môn toán có khả năng giáo dục rất lớn trong việc rèn luyện phương pháp suy nghĩ, phương pháp suy luận logic thao tác tư duy cần thiết để con người phát triển toàn diện hình thành nhân cách tốt đẹp cho con người lao động trong thời đại mới.

Trong chương trình môn Toán tiểu học, nhiều khái niệm biểu tượng hình học mới được giới thiệu và đặt nền móng cho việc học yếu tố hình học của học sinh sau này. Bước vào cấp tiểu học, học sinh chuyển từ hoạt động chủ đạo ở mẫu giáo là “vui chơi” sang hoạt động chủ đạo ở tiểu học là “học tập”. Ở giai đoạn đầu cấp tiểu học, tư duy của học sinh còn mang tính cụ thể, trực quan. Vì thế các hoạt động học tập đều trở nên mới mẻ với học sinh, việc nhận thức không dễ dàng, đặc biệt là học sinh đầu cấp tiểu học. Vì thế, giáo viên cần tổ chức cho học sinh được “học trong hoạt động và bằng hoạt động”, nội dung dạy học không chỉ là tri thức khoa học mà còn là phương pháp nhận thức tri thức đó.

Trong những năm gần đây, phong trào đổi mới phương pháp dạy học trong trường tiểu học được quan tâm và đẩy mạnh không ngừng để ngay từ cấp Tiểu học, mỗi học sinh đều cần và có thể đạt được trình độ học vấn toàn diện, đồng thời phát triển được khả năng của mình về một môn nào đó nhằm chuẩn bị ngay từ bậc Tiểu học những con người chủ động, sáng tạo đáp ứng được mục tiêu chung của cấp học và phù hợp với yêu cầu phát triển của đất nước. Dạy toán ở Tiểu học vừa phải đảm bảo tính hệ thống chính xác của toán học vừa phải đảm bảo tính vừa sức của học sinh. Kết hợp yêu cầu đó là một việc làm khó, đòi hỏi tính khoa học và nhận thức, tốt về cả nội dung lẫn phương pháp.

Một trong những nhiệm vụ cơ bản dạy học môn toán Tiểu học là cung cấp cho học sinh những biểu tượng hình học đơn giản, bước đầu làm quen với các thao tác lựa chọn, phân tích, tổng hợp phát triển tư duy,...

Bản thân là giáo viên Tiểu học tôi nhận thấy, trong quá trình dạy học yếu tố hình học ở cấp Tiểu học giáo viên thường quan tâm nhiều hơn đến dạy các công thức, quy tắc, tổ chức các hoạt động giải toán mà xem nhẹ, ít chú trọng đến việc tổ chức các hoạt động dạy học hình thành biểu tượng hình học trong môn Toán, hoặc có làm nhưng không xác định mục đích của nó gắn với tổ chức hoạt động dạy học hình thành biểu tượng hình học trong bài dạy của mình.

Xuất phát từ những lý do trên với mục đích hình thành vững chắc biểu tượng hình học giúp học sinh phát triển năng lực tư duy, hứng thú hơn với toán học nên tôi đã lựa chọn đề tài: ***“Tổ chức hoạt động dạy học hình thành biểu tượng hình học cho học sinh đầu cấp Tiểu học”*** làm đề tài nghiên cứu.

2. Mục đích nghiên cứu

Trên cơ sở tìm hiểu những vấn đề lí luận và thực tiễn về vấn đề nghiên cứu đề đề xuất một số biện pháp sư phạm nhằm tổ chức hoạt động dạy học hình thành biểu tượng hình học cho học sinh đầu cấp Tiểu học.

3. Nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Xác định cơ sở lý luận về dạy học hình thành biểu tượng hình học và nội dung môn Toán ở Tiểu học.